

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning [HT14]

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Christoffer Skyberg

Handledare: Iwona Sobis

Examinator: Gary Kokk

Ideella organisationers självständighet inom den sociala sektorn kontra kommunalt inflytande.

En flerfallsstudie med fyra ideella organisationer som tillhandahåller samhället
stödverksamheter för missbrukare.

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till representanterna från Frälsningsarmén, Det fria sällskapet länkarna Göteborg, Göteborgs kyrkliga stadsmission och Verdandi Fyrstad. Ert engagemang har i allra högsta grad bidragit till att den här kandidatuppsatsen blev möjlig att genomföra. Jag vill också tacka min handledare Iwona Sobis som har visat ett mycket stort engagemang med mycket vilja att lära. Sedan vill jag tack min familj som har stöttat mig och varit mina supportrar och speciellt min moster Maria. Sist men inte minst vill jag tillägna den här kandidatuppsatsen till min farmor och farfar som alltid har funnits där för mig genom livet.

Christoffer Skyberg

Surte

Sammandrag

Denna studie är en kvalitativ flerfallsstudie som utreder hur beroendeförhållandet kan ta sig i uttryck mellan ideella organisationer inom den sociala sektorn och kommunen med hjälp av resursberoendeteori. Studien baseras på dokument och fyra semistrukturerade intervjuer med representanter som är ansvariga för de ideella organisationernas stödjande verksamheter för missbrukare. Studiens resultat visar att det finns ett beroende av ekonomiska resurser från kommunen men att detta beroende inte leder till att de ideella organisationernas självständighet går förlorad.

Nyckelord: ideella organisationer, resursberoendeteori, kommun, dokument, semistrukturerade intervjuer, Frälsningsarmén, Det Fria Sällskapet Länkarna, Göteborgs Kyrkliga Stadsmission, Verdandi Fyrstad

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Tidigare forskning	5
2. Framväxten av ideella organisationer inom den sociala sektorn.....	7
3. Teoretisk referensram	10
3.1 Resursers betydelse för organisationer	11
4. Tillvägagångssätt.....	13
5. Resultat	16
5.1 Göteborgs Kyrkliga Stadsmission	16
5.1.1 Respondent och dokument om relationen med kommunen.....	16
5.1.2 Respondent och dokument om organisationens självständighet.....	17
5.1.3 Respondenten om ekonomiskt stöd från kommunen	19
5.1.4 Respondent om strategier, hur de skaffar sig externa resurser för verksamheten..	19
5.2 Frälsningsarmén	20
5.2.1 Respondent och dokument om relationen med kommunen.....	20
5.2.2 Respondent och dokument om organisationens självständighet.....	21
5.2.3 Respondenten om ekonomiskt stöd från kommunen	23
5.2.4 Respondent om strategier, hur de skaffar sig externa resurser för verksamheten..	23
5.3 Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg	24
5.3.1 Respondent och dokument om relationen med kommunen.....	24
5.3.2 Respondent och dokument om organisationens självständighet.....	25
5.3.3 Respondenten om ekonomiskt stöd från kommunen	26
5.3.4 Respondent om strategier, hur de skaffar sig externa resurser för verksamheten..	27
5.4 Verdandi Fyrstad	28
5.4.1 Respondent och dokument om relationen med kommunen.....	28
5.4.2 Respondent och dokument om organisationens självständighet.....	29
5.4.3 Respondenten om ekonomiskt stöd från kommunen	30
5.4.4 Respondent om strategier, hur de skaffar sig externa resurser för verksamheten..	31
6. Diskussion	32
6.1 Förslag till framtida forskning	33
Referenser	34
Bilaga 1. Intervjuguide ideella organisationer inom den sociala sektorn.	36

1. Inledning

För en tid sedan promenerade jag på gator och torg i Göteborg och möttes då av flera personer som representerade olika välgörenhetsorganisationer. Jag fick förfrågningar om jag ville vara med att påverka genom att ge ett ekonomiskt stöd. En nyfikenhet väcktes hos mig och jag började fundera på hur ideella organisationer är uppbyggda utifrån ett ekonomiskt perspektiv. Hur finansieras de sina välgörande ändamål? Är de oberoende? När jag skulle välja ämne för den här uppsatsen så kände jag direkt att det skulle vara intressant att fördjupa mig och utreda hur pass självständiga ideella organisationer är. Det finns många organisationer att välja mellan och jag har valt att fokusera på Frälsningsarmén, Det Fria Sällskapet Länkarna, Göteborgs Kyrkliga Stadsmission och Verdandi Fyrstad. Att valet blev dessa organisationer beror på att de är verksamma inom den sociala sektorn genom att de tillhandahåller samhället stödverksamheter till alkohol – och narkotikamissbrukare vilket är betydelsefullt för kommunerna då de har begränsade resurser för just denna målgrupp.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att öka förståelsen gällande relationen mellan ideella organisationer och kommunen, genom att beskriva och analysera hur de ideella organisationerna inom den sociala sektorns beroendeförhållande kan ta sig i uttryck gentemot kommunen med hjälp av resursberoendeteori. Mitt antagande är att det finns ett beroende av ekonomiska resurser som kommunen tillhandahåller ideella organisationer vilka inskränker självständigheten hos de ideella organisationerna.

Hur upplever representanterna från de ideella organisationerna kommunens ekonomiska stöd i relation till deras självständighet?

Vilka konsekvenser medför uteblivit ekonomiskt stöd från kommunen till de ideella organisationerna?

1.2 Tidigare forskning

Sedan början av 1980-talet då staten och den offentliga sektorns roll omprövats politiskt och ideologiskt har de ideella organisationerna fått en betydande roll som välfärdsproducent inom

områden som tidigare var liktydigt med staten och den offentliga sektorns uppgifter.¹

I takt med att vårt samhälle förändras är det rimligt att anta att även de ideella organisationerna påverkas eftersom de får anpassa sig till de rådande förhållandena som råder i samhället. Något som forskare bland annat har tagit upp när de studerat ideella organisationer i relation med stat och/eller kommuner är hur beroendeförhållandet dem emellan kan gestalta sig.

Åke Bergmark kommer i sin rapport "Från bidrag till ersättning" fram till att kommunerna i undersökningen vill ha mer valuta för sina pengar. Det vill säga att kommunernas bidrag bör i första hand gå till de ideella organisationer vars verksamheter minskar belastning för kommunens egna åtaganden. Bergmark talar om att de ideella organisationerna i undersökningen i allra högsta grad är beroende av det ekonomiska stöd som de mottar från kommunen, för att de skall klara av att driva sina verksamheter och i förlängningen överleva överhuvudtaget.²

Lundström & Wijkström kommer i sin rapport "Från röst till service" fram till att om de ideella organisationerna fortsättningsvis skall ta del av det ekonomiska stöd som kommunerna erbjuder kommer de ideella organisationerna att behöva anpassa sina verksamheter efter de verksamhetskrav som ställs från kommunernas sida. De slår dessutom fast att ideella organisationers intresseorganisering kommer att minska till följd av ett ökat fokus på serviceproduktionen åtminstone i relativa termer.³ Enligt Staffan Johansson tycks en viktig förklaring till att de ideella organisationerna inte längre är lika utmanande som tidigare bero på att deras fokus ligger på överlevnad då de har anställd personal som skall försörjas.⁴

Lars-Erik Olsson kommer i sin arbetsrapport från sköndalsinstitutet fram till att samspelet mellan frivilliga organisationer och kommunen till stor del påverkas av resurser. Han menar dessutom att det i vissa fall kan vara ett jämbördigt förhållande mellan kommunen och frivilliga organisationer men att i de allra flesta fallen så befinner sig frivilligorganisationen i ett betydligt större beroendeförhållande till kommunen än tvärtom. På grund av att de generella bidragen minskar och de istället ersätts av mer specificerade stöd och ersättningar kan det leda till mer insyn och kontroll hos de frivilliga organisationerna och därtill finns

¹ Lundström & Wijkström 2002:24

² Bergmark 1994:30

³ Lundström & Wijkström 1995:48-49

⁴ Johansson 2001:124

risken för att deras självständighet minskar.⁵

Bergmarks studie och även Lundström & Wijkströms studie utspelar sig närmare tjugo år tillbaka i tiden. Det är av intresse att se om det finns likheter än idag. Johanssons studie däremot som stäcker sig mellan åren 1950-2000 använder sig av nyinstitutionellteori för att analysera de ideella organisationernas självständighet, tillskillnad emot vad jag som i den här studien skall använda mig av resursberoendeteori. Nyinstitutionellteori är deterministisk till sin karaktär och där talar man om ett så kallat homogeniseringstryck där de dominerade organisationerna påverkar de övriga organisationerna inom det aktuella området så att de anpassar sig efter de normer som finns och på så vis likriktar sig organisationerna för att deras fortsatta existens skall vara möjlig.⁶ Olssons rapport går ut på att analysera hur interaktionen mellan de frivilliga organisationerna och kommunen kan gestalta sig. Han använder sig av en flerfallsstudiemetod där han jämför hur det ser ut i olika länder när det gäller de ekonomiska relationerna och beroendeproblematiken.

2. Framväxten av ideella organisationer inom den sociala sektorn

I följande kapitel följer en historisk tillbakablick om framväxten av de ideella organisationerna inom den sociala sektorn.

Lundström & Wijkström menar att ”starten” för dagens ideella organisationer kan spåras tillbaka till 1800-talets första hälft. Det var associationernas era under dessa år och brukar vidare beskrivas som en övergångsfas från privilegiesamhället till det kapitalistiska samhället. Ett centralt inslag under den här tiden var de liberala strömningarna som banade väg för frigörelsen av det gamla privilegiesamhällets framträdande institutioner såsom kyrkan och staten. Det skapades på så vis nya strukturer mellan staten och lokalsamhället. Det gap som de nya strukturerna skapade under den här tidperioden fylldes upp av associationer som uppstod inom områden som välgörenhet, utbildning, försvar, religion och nykterhet.⁷

Enligt Lundström & Wijkström startades associationerna av konservativa och liberaler där konsensus med statsmakten mer var av ett signum till skillnad emot folkrörelserna som

⁵ Olsson 1998:42-43

⁶ Johansson 2001

⁷ Ibid s.112

startades under 1800-talets slut som mer grundade sig på någon form av konflikt med staten och det etablerade samhället. Den sociala basen för associationerna förekom i de övre samhällsskikten och inte bland bönder och arbetare. Därutöver var inte dessa organisationer öppna och demokratiska i den meningen vi idag uppfattar dagens föreningsliv, utan dessa organisationer var många gånger endast avsedda för eliterna i samhällets övre skikt.⁸

Lundström & Wijkström tar i sin rapport ”Från röst till service” upp de ideella organisationernas relation till staten inom det sociala området. Enligt Lundström & Wijkström härstammar Sveriges första fattigvårdslagstiftning från 1847 ur associationsväsendet.⁹ Det som är intressant i den här studiens upptakt är det som författarna till ”röst till service” bland annat tar upp – relationen mellan de ideella organisationerna och staten utifrån ett historiskt perspektiv.

Lundström & Wijkström menar dessutom att de välgörenhetsorganisationer som växte fram under denna tid hade samma syfte som fattigvårdsstyrelserna, det vill säga att stävja den fattigdom som existerade bland de mindre bemedlade samhällsklasserna. Något som karakteriserade välgörenhetsorganisationerna och fattigvårdsstyrelserna under den här tiden var att det ofta fanns personliga band och ett nära samarbete när det kom till fattigvårdens utformning. Under den här tidsepoken var det väldigt svårt att dra några konkreta gränslinjer mellan de statliga och ideella insatserna på området.¹⁰

Den allmänna diskussion som pågick under den här tiden handlade inte om hjälpen skulle administreras av staten eller på frivillig basis, utan diskussionen som försiggick handlade närmast om vilka effektiva åtgärder man gemensamt kunde sätta in.¹¹ Enligt Lundström & Wijkström ansåg inte de ideella organisationerna att staten eller rättare sagt den lokala förvaltningen var någon konkurrent utan snarare en allierad part. Under den här tiden etablerades välgörenhetsorganisationerna i mycket nära samarbete med staten, exempelvis på så sätt som dåtidens fattigvård utvecklades i Sverige.¹²

⁸ Ibid s.112-113

⁹ Lundström & Wijkström 1995:31

¹⁰ Ibid s.31

¹¹ Ibid s.31

¹² Ibid s.31

Runt sekelskiftet började det gradvis ske en förändring på det sociala området, vi kan här se embryot till den svenska socialpolitiska diskursen och de reformer som senare kom på detta område.

Flera av välgörenhetsorganisationernas representanter kom att arbeta aktivt för att staten skulle ingripa i deras egna verksamhetsområden. Mycket av detta kan enligt Lundström & Wijkström förklaras med hänsyn till den välvilliga inställning välgörenhetsorganisationerna hade gentemot statsmakten.¹³ Under efterkrigstiden lades grunden för den svenska välfärdsstaten, under denna tid genomfördes flertalet av de reformer som än idag existerar på det sociala området. Enligt Lundström & Wijkström påverkade välfärdsstaten framväxt i kombination med den förbättrade levnadsnivån kraftigt villkoren för de ideella organisationerna inom det sociala området. De menar att de första välgörenhetsorganisationerna och deras verksamhet som de ansvarade för sedermera kom att tillhöra välfärdsstatens huvuduppgifter.¹⁴ De övertaganden som skedde av de olika verksamheterna inom det sociala fältet under välfärdsstatens uppbyggnad gick ut på att göra verksamheterna tillgängliga för alla som var i behov av någon form av insats. Något som Lundström & Wijkström dock påpekar är att de ideella organisationerna inte var negativt inställda till dessa reformer utan såg istället detta som något positivt. Lundström & Wijkström nämner att det inte endast var av anledning till att bygga ut den generella välfärdspolitikerna utan även av på grund av moderniseringsprocesser, även här var det inga större konflikter som föregick utan snarare en integrationsprocess mellan de berörda parterna.¹⁵

Det kan nu tyckas låta så att efter ”övertagandets” tid, det vill säga under välfärdsstatens uppbyggnad inte längre existera några ideella organisationer inom den sociala sektorn. Detta påstående kan dock inte bli mer felaktigt.

Enligt Lundström & Wijkström finns det en uppsjö av ideella organisationer som fortfarande är aktiva inom det sociala fältet, inte minst inom stödverksamhet och den så kallade öppenvården. Ett område där de ideella organisationerna inom det sociala fältet har en framträdande position är inom alkohol – och narkotikamissbruk.¹⁶

¹³ Ibid s.32

¹⁴ Ibid s.33

¹⁵ Ibid s.33

¹⁶ Ibid s.34

Den här korta men ändå så viktiga historiska tillbakablick visar framväxten av de ideella organisationerna inom den sociala sektorn vilket visar att de har haft och även än idag har betydande inflytande inom den sociala sektorn och dess utveckling.

3. Teoretisk referensram

I följande kapitel kommer jag att redogöra för studiens teoretiska referensram och kritik emot teorin.

Jeffrey Pfeffer & Gerald R. Salancik tar i sitt klassiska verk "The external control of organizations – a resource dependence perspective" upp hur organisationer klarar av att överleva. Enligt författarna är nyckeln till organisationers överlevnad organisationernas möjlighet att erhålla och upprätthålla resurser.¹⁷ Det här vore enligt Pfeffer & Salancik inte något större problem om organisationerna hade total kontroll över alla komponenter som är nödvändiga för att kunna genomföra deras verksamheter. Dessutom menar de att inga organisationer är helt självständiga, istället är organisationer inflyttade i en miljö med andra organisationer. Organisationerna är beroende av andra organisationer i omvärlden på grund av de resurser som de själva behöver. Pfeffer & Salancik menar att organisationer måste övertyga de andra organisationerna för att kunna tillhandhålla sig de nödvändiga resurserna.¹⁸

Organisationernas beroende av omgivningen för deras överlevnad och framgång är inte i sig problematiskt. Om tillgången var säkrad från omgivningen av de nödvändiga resurserna vore det inte något problem. Pfeffer & Salancik menar att om resurserna som är nödvändiga för organisationen alltid var tillgängliga även om resurserna ligger utanför organisationens egen kontroll skulle det inte vara något problem. De anser att problem som kan uppstå inte endast beror på att organisationerna är beroende av sin omgivning och deras resurser utan också på grund av att omgivningen inte är tillförlitlig.¹⁹

Pfeffer & Salancik hävdar också att organisationer är engagerade i utbyten och uppgörelser med andra grupper eller organisationer. Utbytet kan bestå av monetära medel, fysiska resurser, information, eller av legitimitet. På grund av att organisationerna inte är

¹⁷ Pfeffer & Salancik 2003:2

¹⁸ Ibid s.2

¹⁹ Ibid s.3

självständiga eller självförsörjande måste organisationerna förlita sig på omgivningens support.²⁰ För att organisationen fortsättningsvis skall ta del av det den behöver kommer de externa grupperna eller organisationerna eventuellt att kräva vissa åtgärder av den berörda organisationen i utbyte. De anser därtill att det är på grund av organisationernas beroende av omgivningen som möjliggör externa begränsningar och kontroll av organisationers beteende som därmed blir både möjligt och näst intill oundvikligt.²¹ Detta är något som också Roine Johansson är inne på när han tar upp resurser betydelse för en organisation i Göran Ahrnes bok "Social Organizations: Interaction inside, outside and between organizations". Enligt Johansson riskerar organisationer som är i beroende av resurser från andra organisationer att hamla i ett potentiellt maktförhållande. Genom att vara beroende av andra organisationers resurser ökar risken för att externa organisationer får inflytande över organisationens eget beteende på grund av beroendeförhållandet som skapas.²²

Enligt Pfeffer & Salancik kan organisationer inte överleva om de inte är tillräckligt mottagliga inför de krav som kommer från deras omgivning. De påstår dessutom att kraven från omgivningen ofta drabbar samman och när organisationer svarar på krav från en grupp i omgivningen så får det konsekvenser för hur man svarar till andra grupper i organisationens omgivning som också ställer krav. Detta innebär att organisationer inte kan överleva genom att vara mottaglig för alla de krav som finns i organisationens omgivning.²³

3.1 Resursers betydelse för organisationer

Enligt Pfeffer & Salancik avgörs en organisations sårbarhet inför externa organisationers påverkan bland annat av i vilken utsträckning organisationerna är beroende av vissa typer av utbyten för att kunna genomföra sina verksamheter. De hävdar att det är två dimensioner som är av betydelse när det kommer till resursutbyte – den relativa storleken av utbytet och hur avgörande resursen är för organisationen.²⁴

Enligt Pfeffer & Salancik handlar den relativa storleken på ett utbyte som är en avgörande faktor för vikten av resursen om den kan mätas genom att bedöma proportionerna av total input eller proportionen av total output betraktat av utbytet. Exempelvis en organisation som

²⁰ Ibid s.43

²¹ Ibid s.43

²² Ahrne 1994:116-121

²³ Pfeffer & Salancik 2003:43

²⁴ Ibid s.46

endast producerar en vara eller erbjuder endast en tjänst är mer beroende av sina kunder gentemot en organisation som har större variation i output.²⁵ Den andra dimissionen gällande resursers betydelse handlar enligt Pfeffer & Salancik om hur avgörande resursen är för organisationens input eller output. Hur avgörande en resurs är mäts genom att titta på hur organisationens förmåga att klara sig utan resursen eller frånvaron av en marknad för output. Ett exempel är ett kontors oförmåga att fungera utan elektricitet trots att det troligtvis är en liten del av en organisations utgifter.²⁶

Den kritik som framkommit bygger på dessa två principer. Enligt Bob Johnson tar inte resursberoendeteorin hänsyn till kulturella, ideologiska och institutionella faktorer utan resursberoendeteorin fokuserar på de strukturer som formas av materiella ting. Johnson påpekar dock att det är en styrka eftersom det kan förklara externa resursers inverkan på en organisations självständighet.²⁷ Werner Nienhüser anser också att fokus i resursberoendeteorin ligger på materiella resurser där man inte tar hänsyn till symboliska resurser. Nienhüser tar därutöver upp resursberoendeteorins syn på makt att det skulle vara för snävt eftersom teorin fokuserar på objektiva resurser och bortser ifrån andra alternativ och intressen som är socialt konstruerade. Werner hävdar likväl att resursberoendeteorin på det hela taget kan hjälpa oss att förklara organisationers beteende.²⁸

Även om en resurs är viktig för en organisations funktion är det i sig inte ett problem. Problematiska förhållanden av resurser kommer från omgivningen. När tillgången på en resurs är stabil och tillräcklig är det inte några problem för organisationen. Organisationers sårbarhet kommer från möjligheten utifrån att omgivningen förändras och därigenom blir resursen inte längre garanterad. Pfeffer & Salancik hävdar därtill att i sammanhang där organisationer behöver knappa resurser där anskaffningen är osäker har organisationerna en betydligt mindre chans för överlevnad tillskillnad emot en organisation som behöver resurser i ett stabilt sammanhang och där tillgången är permanent.²⁹

²⁵ Ibid s.46

²⁶ Ibid s.46

²⁷ Johnson 1995:20

²⁸ Nienhüser 2008:25-29

²⁹ Ibid s.46

4. Tillvägagångssätt

I följande kapitel kommer jag att redogöra för val av metod och hur jag gått tillväga.

Den här studien har en komparativ design. Enligt Bryman handlar komparativ design om att öka förståelsen kring en viss social företeelse genom att jämföra två eller flera fall.³⁰ I den här uppsatsen har jag fyra fall, det vill säga fyra ideella organisationer inom den sociala sektorn – Frälsningsarmén, Det Fria Sällskapet Länkarna, Göteborgs Kyrkliga Stadsmission och Verdandi Fyrstad som skall studeras. Organisationerna skiljer sig åt i storlek och var de är verksamma geografiskt. Frälsningsarmén representerar den organisation som är nationell och finns i cirka 100 kommuner i Sverige med intäkter på över 700 miljoner kronor årligen. Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg är en lokal organisation i Göteborgs stad med intäkter på drygt 2,3 miljoner kronor om året. Göteborgs Kyrkliga Stadsmission är en organisation i Göteborgs stad med intäkter på närmare 200 miljoner kronor per år. Verdandi Fyrstad är en organisation som är verksam i Trollhättan, Vänersborg och Lilla Edets kommun och med intäkter på ungefär 2,5 miljoner kronor årligen. På grund av att det finns skillnader i storlek och var de är verksamma är min förhoppning att kunna öka förståelsen kring relationen mellan ideella organisationer och kommunen med hjälp av resursberoendeteori. Det är enligt Bryman inte ovanligt när det kommer till att studera organisationer att man använder sig av komparativ design när man skall studera fler än två fall, vilket man då kallar studien för en flerfallsstudie, vilken har sina rötter ifrån den klassiska fallstudien.³¹

När det gäller kritik av användning av komparativ design eller rättare sagt flerfallsstudier har det enligt Bryman ofta handlat om att man riskerar att låsa fast sig kring själva jämförelsen mellan de olika fallen och fokuserar mindre på den specifika kontexten som de olika fallen infinner sig i. En möjlig lösning på det här problemet är enligt Bryman att använda sig av kvalitativ forskningsstrategi där man lyfter fram de kontextuella insikterna.³² I den här uppsatsen är detta viktigt eftersom de fyra organisationerna skiljer sig åt i både storlek, hur de väljer att finansiera sina stödverksamheter till alkohol – och narkotikamissbrukare och vart de är verksamma geografiskt. Genom att använda mig av kvalitativ metod vars tonvikt ligger på tolkning av ord är min förhoppning att jag skall få svar på det jag vill veta i den här uppsatsen. Jag använder mig av triangulering, det vill säga jag tillämpar fler än en metod och mer än en

³⁰ Bryman 2011: 80-83

³¹ Ibid s.80-83

³² Ibid s.83

datakälla för att på så sätt stärka studiens tillförlitlighet och resultat.³³ Genom att gå tillväga på det här sättet har jag kompenserat de svagheter respektive styrkor som de olika metoderna för med sig. Resultatet kan på så vis stärkas på grund av just compensationen som sker i och med användningen av triangulering.³⁴

Studien bygger på dokument och semistrukturerade intervjuer. Enligt Bryman är det ett vanligt förfarande när det föreligger ett tydligt fokus på studien där man kan ta sig an detaljerade frågeställningar vid intervjutillfället. Bryman nämner att det är lämpligt eftersom det krävs struktur om studien innefattar fler än ett fall.³⁵ Semistrukturerade intervjuer bidrar till att jag kommer nära respondenterna vilket öppnar för möjligheten att få höra hur respondenterna upplever situationen och förstår världen utifrån deras perspektiv, vilket Bryman säger är vanligt vid kvalitativ forskning.³⁶ Hur många intervjuer som skall göras beror enligt Kvale & Brinkmann på vad som är syftet med studien och på vad som behövs för att ta reda på vad man vill veta.³⁷ Jag har valt att begränsa mig till fyra respondenter, en respondent från varje organisation som jag tror kommer att kunna bidra med mest hjälp till denna uppsats eftersom de representerar organisationen och arbetar med de verksamheter som är aktuella i den här studien. Min förhoppning är att få svar på mina frågor och att respondenterna får komma till tals och får chansen att förklara hur de tänker kring en fråga som jag själv ställer. Intervjuerna genomfördes mellan den 26 november och den 11 december 2014. Tre av de fyra intervjuer genomfördes på respondentens arbetsplats och en via telefon, eftersom respondenten inte fanns tillgänglig för ett personligt möte under intervjuperioden. Intervjuerna bandades och när de var avslutade gjordes transkriberingen. De transkriberade intervjuerna läste jag igenom flera gånger för att bilda mig en helhets bild. Därefter valde jag ut vissa specifika meningar som var relevanta för min studie.

Intervjusvaren strukturerade jag under relevanta teman:

- Respondenter och dokument om relationer med kommunen
- Respondenter och dokument om organisationens självständighet
- Respondenter om ekonomiskt stöd från kommunen
- Respondenter om strategier hur de skaffar sig externa resurser för verksamhet

³³ Ibid s.354

³⁴ Ibid s. 564

³⁵ Ibid s.416

³⁶ Ibid s. 371

³⁷ Kvale & Brinkman 2009:129

Detta för att få en grund för att besvara forskningsfrågorna och att tolka data med hjälp av teorin. Inför intervjuerna ringde jag organisationerna och avtalade tid, därefter skickades intervjuguiden, bilaga 1 till två av respondenterna som bad om det. Intervjufrågorna hade jag i förväg diskuterat tillsammans med min handledare. Intervjuguiden är utformad på så vis att jag börjar med ett par inledande frågor så att respondenterna känner sig trygga vid intervjutillfället. Därefter kommer frågor som är utmejslade ur teorin där min förhoppning är att kunna få fram material som kan besvara min första frågeställning. De nästkommande frågorna i intervjuguiden var likt de föregående frågorna utarbetade utifrån vad teorin sagt och min förhoppning var även där att lyckas få fram material som kunde hjälpa mig att besvara min andra frågeställning. Jag hade lovat respondenterna anonymitet vilket var viktigt för respekten.

Något jag också har tänkt på vid val av den här metoden är det som även Bryman tar upp gällande kvalitativa intervjuer. Enligt Bryman ligger fokus vid intervjutillfället på respondenternas svar, det är därtill efterlängtat att intervjun går i olika riktningar. Bryman menar dessutom att kvalitativa intervjuer har som syfte att få fram fylliga och detaljerade svar från respondenterna.³⁸ Jag har därtill haft i åtanke att det finns en uppenbar risk för någon form av intervju effekt vilket riskerar att påverka svaren från respondenterna. Bryman menar att det finns några potentiella faktorer som kan påverka respondenternas svar till intervjuaren – bland annat intervjuarens kön, etnicitet och socioekonomiska status.³⁹

Kritik som kan komma att bli aktuell när det gäller tillvägagångssättet i den här uppsatsen är att jag inte kan generalisera eftersom urvalet av respondenter inte är representativt. Detta är kritik som är befogad och det är en brist i den här undersökningen. Det finns dock en möjlighet att kunna bemöta denna kritik. Bryman menar att det handlar om ”kvaliteten av de teoretiska slutsatser som formuleras på grundval av kvalitativ data som är det viktiga vid bedömningen av generaliserbarheten”.⁴⁰ Det här öppnar upp för möjligheten att använda mig av ett målinriktat urval där jag medvetet har valt ut fyra ideella organisationer inom den sociala sektorn men likväl får möjligheten att drag generella slutsatser när det gäller ideella

³⁸ Bryman 2011:413

³⁹ Ibid s.223

⁴⁰ Ibid s.369

organisationer inom den sociala sektorn men inte utöver det. Det vill säga måttliga generaliseringar utifrån undersökningens fokus.⁴¹

Som nämnts ovan har jag också använt mig av dokumentstudier i uppsatsen. En fördel med dokumentstudier är att datan är av icke-reaktivt slag, det vill säga att datan i stort saknar påverkans effekter eftersom dokument inte är utformad för något speciellt forskningssyfte.⁴² Jag använder mig av de ideella organisationernas respektive årsredovisningar för 2013 och undersöka storleken på organisationernas intäkter från kommunen. I och med undersökningen av organisationernas intäkter från kommunen förväntade jag mig kunna svara på frågan beträffande organisationernas beroende gentemot kommunen och även ha det som kontrast gentemot vad som kommer fram ifrån intervjuerna. En ytterligare anledning till att jag valde mig av dokumentstudier är att det är väl på sin plats vid tillämpningen av triangulering. Användning av icke-reaktiv data kompenserar intervjuerna vilket kan bidra till att tillförlitligheten i studiens resultat komma att öka.⁴³

5. Resultat

Nedan presenteras resultatet utav analysen av dokument och intervjuer. Eftersom det är en flerfallsstudie kommer jag att redovisa varje organisation var för sig, med fyra underliggande teman för att skapa ett underlag som hjälper mig att besvara mina frågeställningar och diskutera resultatet i nästkommande kapitel.

5.1 Göteborgs Kyrkliga Stadsmission

5.1.1 Respondent och dokument om relationen med kommunen.

Jag träffade respondenten på respondentens kontor i Göteborg där intervjun genomfördes på cirka 45 minuter. På frågor gällande Stadsmissionens relation till kommunen blev svaret från respondenten följande.

⁴¹ Ibid s.369

⁴² Ibid s.488-ff

⁴³ Ibid s. 354

”Det är en ganska svår fråga för det finns på många plan, det finns olika relationer, på olika sätt. För mig är det avtalsrelationen med kommunen. Våra boenden har ramavtal med Göteborgs stad och kranskommuner så där är det en avtalsrelation med kommunen. Men i de andra delarna ser det inte riktigt likadant ut”.⁴⁴

Stadsmissionen har en nära relation med kommunen där det förekommer olika relationer på olika nivåer inom organisationen. När det kommer till stödverksamheter för alkohol och narkotikamissbrukare gäller en avtalsrelation som två parter ingår och som skall följas av parterna som sluter avtalet. I detta fall är Stadsmissionen utförare och kommunen är beställare av de stödverksamheter som Stadsmissionen tillhandahåller. Detta visar att Stadsmissionen är en organisation som är inblandad i en miljö på så vis som Pfeffer & Salancik menar att organisationer är på grund av att de inte är isolerade från sin omgivning.

När jag granskat de dokument som jag har tagit del av bekräftas bilden av att det råder en avtalsrelation mellan Stadsmissionen och kommunen när det kommer till stödverksamheterna för missbrukare. Stödverksamheterna till missbrukare som Stadsmissionen tillhandahåller samhället finansieras helt och hållet med ramavtal – det vill säga offentlig upphandling.⁴⁵

5.1.2 Respondent och dokument om organisationens självständighet

På frågor som har med Stadsmissionens självständighet att göra fick jag följande svar av respondenten.

”Vi betraktar oss som en självständig organisation. Utifrån att vi kan vara en del i samhällsdebatten. Vi kan uppmärksamma svåra sociala situationer för utsatta människor och hjälpa till att föra talan för de som inte har så stark röst. Det kan ibland vara, det innebär kritik för ansvarig myndighet eller myndigheter.”⁴⁶

Stadsmissionen är delaktiga i samhällsdebatten där de för sin talan för den grupp människor som är i störst behov av hjälp utan att de påverkas av kommunen eller kommunens åsikt i frågan.

⁴⁴ Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

⁴⁵ Göteborgs kyrkliga stadsmission 2013:28-31

⁴⁶ Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

När det gäller frågor kring vilka krav kommunen har på Stadsmissionen och vilket inflytande kommunen har på organisationen svarade respondenten följande.

”Det ser också olika lite ut. Inom VBR(vård, boende och rehabilitering) så har kommunen tydligt utformade krav som de har ställt i en upphandling som vi har lovat att uppfylla. Där finns krav på verksamhetens innehåll och kvalitet. Medan i andra delar har kommunen inga krav alls eller inga möjligheter att ställa några krav.”⁴⁷

”Det kommunen har krävt i en upphandling som vi har tecknat avtal på att vi skall leverera där kan de också kräva med de här delarna att man skall rapportera genomförandeplan på den individuella nivån till exempel. Medan man inte har inflytande alls på andra delar där vi finansierar med egna medel eller gävomedel som inte kommunen alls har egentligen någonting med att göra.”⁴⁸

”Vi är fria att svara på en upphandling, vi svara bara om det är någonting vi står för att vi vill leverera. Vi läser ofta förfrågningsunderlag och tänker att här vill vi inte vara med, såhär vill vi inte jobba enligt detta som krävs här.”⁴⁹

När det kommer till den del som är en avtalsrelation får kommunen inflytande i Stadsmissionens organisation när Stadsmissionen själva tillåter det genom att ingå ett ömsesidigt avtal med kommunen. Det är inte bara Stadsmissionen som skall respektera ett avtal utan även kommunen då de också är en part.

Genom att titta närmare på de dokument jag använt mig av stärks bilden av att kommunen har inflytande när det gäller den avtalsfinansierade delen. Stadsmissionens intäkter för verksamheten 2013 uppgår till 196 712 000 kronor av dessa kommer 136 529 000 kronor från försäljning av vård och omsorgstjänster vilka kommunen köper av organisationen. Dessutom tar de också emot ett bidrag från kommunen på 2 418 000 kronor. Tillsammans blir detta 138 947 000 kronor vilket motsvarar 70 procent av Stadsmissionens intäkter.⁵⁰

Pfeffer & Salancik menar att ett sätt att bedöma en organisations sårbarhet inför omgivningen och omgivningens inflytande är att titta på inputsidan och dess relativa storlek. I och med att det är hela 70 procent det vill säga två tredjedelar av Stadsmissionens intäkter som kommer från kommunens sida för att finansiera delar av organisationens verksamheter och då

⁴⁷ Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

⁴⁸ Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

⁴⁹ Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

⁵⁰ Göteborgs kyrkliga stadsmission 2013:32-38

framförallt stödverksamheter till missbrukare eftersom de tillhör den upphandlade delen är det rimligt att kommunen kan ha inflytande över organisationen. Det är sålunda en avgörande resurs för organisationen om de skall klara av att driva sina stödjande verksamheter till missbrukare.

5.1.3 Respondenten om ekonomiskt stöd från kommunen

På frågor gällande det ekonomiska stödet från kommunen och vilka konsekvenser det medför organisationer blev responsen följande från respondenten.

”Utifrån bidrag så skulle det inte hända någonting alls, faktiskt. Det är ingen alls betydande del för oss. Däremot såklart så skulle kommunen inte längre vara intresserad av att köpa våra tjänster så skulle vi få sluta med de delarna om vi inte kan forma de till det som kommunen istället behöver. Och det borde vi kunna, tycker jag.”⁵¹

”Vi skulle sluta göra det som kommunen inte efterfrågar om de skulle välja att inte ha några ramavtal på boende till exempel. Det är väl det mest konkreta och som sagt så skulle de andra sociala delarna skulle minska det som vi finansierar med vinsten ifrån avtalsverksamheten.”⁵²

Konsekvenserna blir stora för organisationen om det ekonomiska stödet från kommunen som finansierar Stadsmissionens stödjande verksamheter till missbrukare skulle utgå.

Organisationen hade varit tvungen att sluta med den delen av verksamheter vilket i förlängningen hade påverkat andra verksamhetsområden i organisationen. Detta tyder på att Stadsmissionen är beroende av resurser från sin omgivning på det sättet som Pfeffer & Salancik hävdar att organisationer är, eftersom Stadsmissionen inte själva har kontroll över alla resurser som behövs för att bedriva stödverksamheter till missbrukare. Däremot överlever Stadsmissionen som organisation vilket enligt teorin är oväntat eftersom det ekonomiska stödet från kommunen är betydelsefullt.

5.1.4 Respondent om strategier, hur de skaffar sig externa resurser för verksamheten

Stadsmissionen är medveten om att de behöver ekonomiska resurser för att bedriva de verksamheter som organisationen bedriver när det kommer till stödverksamheter för alkohol

⁵¹ Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

⁵² Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

och narkotika missbrukare. Respondenten svarade enligt följande på frågor om hur deras finansieringsstrategi för organisationen ser ut.

”En stor del är genom avtal, offentligt finansierade medel. Det är kommunerna och det är regionen när det gäller sjukvården. Sedan får vi också mycket gåvor, det är ganska många människor som skänker pengar till stadsmissionen. Vi har en insamlingsorganisation kring det. Det är privatpersoner och även företag som skänker pengar till oss.”⁵³

Genom att säkra finansiering säkrar Stadsmissionen också sina stödjande verksamheter och de kan göra det som de önskar göra i samhället, vilket är att hjälpa utsatta medborgare som är i behov av hjälp. Stadsmissionens huvudstrategi för att finansiera sina stödjande verksamheter är med avtal med kommunen. Detta leder till att de säkrar den nödvändiga finansieringen men på bekostnad av att kommunen får inflytande över organisationen. Eftersom Stadsmissionen arbetar aktivt med att komma överens med kommunen vid avtalsförhandlingen är Stadsmissionen också lyhörda inför de krav som kommunen ställer i förhandlingssituationen vilket Pfeffer & Salancik menar att organisationer måste vara för att de skall kunna ta del av externa organisationers resurser från omgivningen.

5.2 Frälsningsarmén

5.2.1 Respondent och dokument om relationen med kommunen

Jag talade med respondenten över telefon då respondenten arbetar i Stockholm och representerar hela Frälsningsarmén, intervjun genomfördes på ungefär 45 minuter. På frågor gällande Frälsningsarméns relation till kommunerna blev svaret följande från respondenten.

”Vi har den delen som är en ren upphandlingssituation i köp och säljsystem. Kommunen, kommunerna upphandlar tjänster precis som de upphandlar hårda varor som pennor och bilar eller vad det nu kan vara så upphandlar de tjänster inom boende och missbrukarvård. Det är då ofta ett upphandlingsbolag som står för det och det är strikt juridisk terräng i en upphandlingssituation. Sedan är det den delen av vår verksamhet där vi söker kommunbidrag alltså föreningsbidrag till exempel för riktad verksamhet till barn i utsatta situationer,

⁵³ Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

utsatta miljöer och så vidare där söker vi då till exempel föreningsbidrag till. Sedan den tredje formen är samarbetsform i form av det avtalet som vi har i Göteborg med arbetet för migrerande EU-medborgare.”⁵⁴

Frälsningsarmén har en nära relation med kommunerna där det förekommer olika relationer på olika nivåer inom organisationen. När det kommer till stödverksamheter för alkohol och narkotikamissbrukare gäller en avtalsrelation som två parter ingår och som skall följas av parterna som sluter avtalet. I detta fall är Frälsningsarmén utförare och kommunen är beställare av de stödverksamheter som Frälsningsarmén erbjuder. Det här visar att Frälsningsarmén är en organisation som är inflyttad i en miljö på så vis som Pfeffer & Salancik menar att organisationer är på grund av att de inte är isolerade från sin omgivning.

Efter att jag granskat de dokument som jag har tagit del av bekräftas bilden av att det råder en avtalsrelation mellan Frälsningsarmén och kommunerna när det kommer till stödverksamheterna för missbrukare. De finansierar sina stödjande verksamhet för missbrukare med ersättning från kommunen i form av sålda tjänster.⁵⁵

5.2.2 Respondent och dokument om organisationens självständighet

På frågor som har med Frälsningsarméns självständighet att göra fick jag följande svar av respondenten.

”Det som bär oss är tron så säga. Nu kanske det inte är så generellt men för oss är det den bärande delen i vår organisation. Det är en organisation vi har en idé om varför vi bedriver verksamhet och det är det här med tron på Gud som vi vill föra ut till människor. Vi är fast övertygade om den grunden.”⁵⁶

För Frälsningsarméns del är deras tro helt avgörande för deras organisation och verksamhet. Genom att värna om sin tro har de lagt grunden för det resterande arbetet i organisationen och deras verksamheter, de skulle aldrig göra avkall på sin tro.

När det gäller frågor kring vilka krav kommunerna har på Frälsningsarmén och vilket inflytande kommunerna har på organisationen svarade respondenten följande.

⁵⁴ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

⁵⁵ Frälsningsarmén 2013:1-3

⁵⁶ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

”Ett av grundkraven är, hur skall jag säga. Den som kommunen samarbetar med är en organisation som kan ställa upp på alla människors lika värde. Har klart humanistiska synsätt på människan förstås och vi lägger också till det kristna perspektivet och det har inte kommunerna som vi jobbar med på något sätt haft några synpunkter på.”⁵⁷

”Det är ett givande och ett tagande i en förhandlingssituation om man går in i ett specifikt avtal, det är ju det då. Sedan har vi att rätta oss efter ett avtal det har vi, men vi har mycket utrymme också naturligtvis att föra fram det som frälsningsarmén står för specifikt i våran organisation naturligtvis så är det.”⁵⁸

”Vi tar ställning till allt samarbete och alla projekt där vi gå in i där kommunen stöttar och så vidare.”⁵⁹

”Men det är ändå vi själva som bestämmer vilken inriktning vi vill ha och så vidare, vilka målgrupper vi kan vända oss till.”⁶⁰

När det kommer till den del som är en avtalsrelation får kommunerna inflytande i Frälsningsarméns organisation då Frälsningsarmén själva tillåter det genom att ingå ett ömsesidigt avtal med kommunerna. Det är inte bara Frälsningsarmén som skall respektera ett avtal utan även kommunerna eftersom de också är en part.

Genom att titta närmare på de dokument jag använt mig av stärks bilden av att kommunerna har inflytande när det gäller den avtalsfinansierade delen. Frälsningsarméns intäkter för verksamheten 2013 var på 710 426 937 kronor. Av dessa kommer 146 716 571 kronor från försäljning av vårdplatser som finansieras av kommunerna, därtill kommer bidrag från myndigheter och andra organisationer på 123 822 012 kronor. Tillsammans blir det 38 procent av deras intäkter.⁶¹

Pfeffer & Salancik menar att en potentiell åtgärd för att bedöma en organisations sårbarhet inför andra organisationers inflytande är att titta på inputsidan och dess relativa storlek. Eftersom det är 38 procent det vill säga mer än en tredjedel av intäkterna, där merparten av dessa kommer från kommunerna, är det rimligt att kommunerna möjligtvis kan ha inflytande

⁵⁷ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

⁵⁸ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

⁵⁹ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

⁶⁰ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

⁶¹ Frälsningsarmén 2013:10

över organisationen. Det är en betydelsefull resurs för Frälsningsarmén när det gäller att bedriva verksamheter för missbrukare.

5.2.3 Respondenten om ekonomiskt stöd från kommunen

På frågor angående det ekonomiska stödet från kommunerna och vilka konsekvenser det medför organisationer blev responsen följande från respondenten.

”Det beror lite på inom vilket område det är inom organisationen. Det kan vara så att man får utföra det med en något mindre bemanning om så skulle kunna göras. Och utföra det på något sätt som kostar mindre pengar, och en del verksamhetsgrenar skulle kanske inte kunna utföras.”⁶²

”För annars skulle vi inte kunna vara med att täta maskor i det skydds nätet som ändå har stora hål i vissa avseende, om vi inte hade några ekonomiska resurser. Vi skulle inte kunna hjälpa människor helt enkelt.”⁶³

Konsekvenserna blir stora för organisationen om det ekonomiska stödet från kommunerna som finansierar Frälsningsarméns stödande verksamheter till missbrukare skulle utgå. Organisationen hade varit tvungen att dra ner på den delen som finansieras med avtal eller eventuellt lägga ner den delen av verksamheter. Det här tyder på att Frälsningsarmén är beroende av resurser från sin omgivning på det sättet som Pfeffer & Salancik säger att organisationer är eftersom Frälsningsarmén inte själva har kontroll över alla resurser som behövs för att bedriva stödverksamheter till missbrukare. Å andra sidan överlever Frälsningsarmén som organisation vilket enligt teorin är oväntat eftersom det ekonomiska stödet från kommunerna är betydelsefullt.

5.2.4 Respondent om strategier, hur de skaffar sig externa resurser för verksamheten

Frälsningsarmén är medveten om att de behöver ekonomiska resurser för att bedriva de verksamheter som organisationen bedriver när det kommer till stödverksamheter för alkohol och narkotika missbrukare. Respondenten svarade enligt följande på frågor om hur deras finansieringsstrategi för organisationen ser ut.

⁶² Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

⁶³ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

”Det är det här med att man får ha äggen i flera korgar om man får uttrycka sig så för annars blir man väldigt sårbar som organisation. Det är klart att har vi en viss summa till hjälpverksamhet och den summan dras in och vi inte har möjlighet att lägga in andra pengar ja då kan vi inte bedriva den verksamheten. Vi försöker att ha flera finansieringsmöjligheter än just kommunen då, och det har vi.”⁶⁴

”Det är med gåvogivare. Det är med testamenten. Det är i vissa väldigt reglerade samarbeten med kommunen, det är genom kommunala medel. Och genom vår secondhand-verksamhet, myrorna.”⁶⁵

Genom att säkra finansiering säkrar Frälsningsarmén också sina stödjande verksamheter och de kan göra det som de önskar göra i samhället vilket är att hjälpa utsatta medborgare som är i behov av hjälp. En av strategierna Frälsningsarmén har för att finansiera sina stödjande verksamheter är med avtal med kommunerna. Detta leder till att de säkrar den nödvändiga finansieringen men på bekostnad av att kommunen får inflytande över organisationen. Eftersom Frälsningsarmén arbetar aktivt med att komma överens med kommunerna vid avtalsförhandlingen är Frälsningsarmén också lyhörda inför de krav som kommunerna ställer i förhandlingssituationen, vilket Pfeffer & Salancik menar att organisationer måste vara för att de skall kunna ta del av externa organisationers resurser från omgivningen. De har därtill fokus på att få in finansiering från annat håll bland annat genom klädförsäljning eftersom det kan täcka upp ett eventuellt bortfall från exempelvis kommunerna.

5.3 Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg

5.3.1 Respondent och dokument om relationen med kommunen.

Jag träffade respondenten på respondentens kontor i Göteborg där intervjun genomfördes under cirka 45 minuter. På frågor gällande Länkarnas relation till kommunen blev responsen från respondenten följande.

”Vi har en ypperlig relation till kommunen. De var faktiskt här i fredags och då sa kommunen att vårt bidrag för nästa år var klart och sa att vi kommer få de pengar vi har begärt. Vi har en väldigt fin och öppen dialog med

⁶⁴ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

⁶⁵ Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

kommunen. Det är också en grej som vi alltid varit noga med att alltid kört med öppna kort gentemot kommunen.”⁶⁶

”Men relationen är väldigt bra och vi har väldigt fin kontakt. Vi är glada över kommunen här med kommunen, det är vi i alla fall och vi är nöjda och vi har blivit behandlade schyst.”⁶⁷

Länkarna har en nära relation med kommunen. När det kommer till stödverksamheter för alkohol och narkotikamissbrukare får Länkarna ett föreningsbidrag som skall hjälpa organisationen att kunna genomföra sina stödverksamheter till missbrukare. Detta visar att Länkarna är en organisation som är inflyttad i en miljö som Pfeffer & Salancik menar att organisationer är på grund av att de inte är isolerade från sin omgivning

När jag granskat de dokument som jag har tagit del av, bekräftas bilden av att Länkarna tar del av ett föreningsbidrag från kommunen. De finansierar sina stödverksamheter med bland annat föreningsbidrag från kommunen.⁶⁸

5.3.2 Respondent och dokument om organisationens självständighet

På frågor som har med Länkarnas självständighet att göra fick jag följande svar av respondenten.

”Vi bestämmer allting i organisationen själva vi har ingen myndighet som har någon som helst insyn i vår verksamhet. Det är ingen som kan gå in och rota i våra grejer eller patientjournaler eller någonting, vi lämnar inte ut något sådant. Hos oss behöver du inte ens uppge namnet om du inte vill.”⁶⁹

Länkarna bestämmer allt som görs inom organisation helt och hållet själva och kommunen har inget inflytande i deras verksamhet när det gäller hur de bedriver stödverksamheter till missbrukare.

På frågor kring vilka krav kommunen har på Länkarna och vilket inflytande kommunen har på organisationen svarade respondenten följande.

⁶⁶ Intervju med representant för Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2012-12-02

⁶⁷ Intervju med representant för Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2012-12-02

⁶⁸ Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2013:1-11

⁶⁹ Intervju med representant för Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2012-12-02

”Den enda inblandningen vi har om man säger så det är när vi söker bidrag så måste vi givetvis lämna in ett underlag för att få ett bidrag. Det är årsberättelse, redovisning, resultaträkning och balansräkning och allt vad det heter jag kommer inte ihåg exakt vad allt heter. Så det måste vi göra och det gör vi varje år för att då det här bidraget. Men annars så sköter vi oss helt själva och vi har inga krav på oss att vi skall göra så eller så för att få det här bidraget.”

”Kommunen har inget inflytande överhuvudtaget i våran verksamhet de har inget som helst att säga till om i våran verksamhet. Däremot så har dem kan man säga på sätt och vis att dem har ett stort inflytande i och med att halva vår ekonomi bärs upp från kommunen. Hälften drar vi in själva och hälften får vi av kommunen.”

Kommunen saknar inflytande i Länkarnas organisation. Kommunen har ingenting att säga till om när det kommer till hur Länkarnas verksamhets skall bedrivas. Kravet kommunen ställer är att Länkarna är en organisation som bedriver stödverksamheter till missbrukare för att kunna ta del av kommunens föreningsbidrag.

Efter granskning av de dokument jag använt mig av stärks bilden av att kommunerna har inflytande när det gäller ekonomin. Länkarnas intäkter för verksamheten 2013 var på 2 272 564 kronor. Av dessa kommer 1 250 000 kronor från kommunen i form av ett föreningsbidrag vilket är 55 procent av Länkarnas intäkter.⁷⁰

Pfeffer & Salancik menar att ett sätt att bedöma en organisations sårbarhet inför omgivningen och omgivningens inflytande är att titta på inputsidan och dess relativa storlek. I och med att det är hela 55 procent, det vill säga mer än hälften av Länkarnas intäkter, som kommer från kommunen för att finansiera organisationens stödverksamheter till missbrukare är ett rimligt antagande att kommunen kan ha inflytande över organisationen. Det är sålunda en avgörande resurs för organisationen om de skall klara av att driva sina stödjande verksamheter till missbrukare.

5.3.3 Respondenten om ekonomiskt stöd från kommunen

På frågor angående det ekonomiska stödet från kommunen och vilka konsekvenser det medför organisationer blev responsen följande från respondenten.

⁷⁰ Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2013:11

”Det hade blivit tufft. Vi hade till och börja med fått säga upp våra anställda. Vi hade fått se över våra lokaler. Vi hade förmodligen fått säga upp de dyraste lokalerna. Vi hade nog fått göra en halvering av det vi hyr idag eftersom vi drar in hälften själva och hälften får vi i bidrag så hälften hade nog försvunnit. Våra anställda hade definitivt försvunnit för det är en ganska dyr kostnad för oss.”⁷¹

”Det hade haft en väldigt stor inverkan för våra medlemmar och våran organisation. Det hade varit tufft, väldigt tufft.”⁷²

Konsekvenserna blir stora för Länkarna om de inte längre skulle få ta det av kommunens föreningsbidrag eftersom det är mer än hälften av deras intäkter. Organisationen hade fått säga upp de två personer som är heltidsanställda och de hade heller inte haft möjligheten att ha lika många lokaler som de har idag för att bedriva stödverksamheter. Detta visar att Länkarna är beroende av resurser från sin omgivning på det sättet som Pfeffer & Salancik hävdar att organisationer är. Eftersom Länkarna inte själva har kontroll över alla resurser som behövs för att bedriva stödverksamheter till missbrukare. Däremot överlever Länkarna som organisation vilket enligt teorin är oväntat eftersom det ekonomiska stödet från kommunen är betydelsefullt.

5.3.4 Respondent om strategier, hur de skaffar sig externa resurser för verksamheten

Länkarna är medveten om att de behöver ekonomiska resurser för att bedriva de verksamheter som organisationen bedriver när det kommer till stödverksamheter för alkohol och narkotika missbrukare. Respondenten svarade enligt följande på frågor om hur deras finansieringsstrategi för organisationen ser ut.

”Vi försöker få in inkomster från alla möjliga håll och kanter. Det är som jag sa förut vi söker fonder vi söker bidrag. Vi arbetar väldigt brett med det ekonomiska för att få in pengar på alla möjliga sätt. Där arbetar vi jätte brett. Vi är väldigt aktiva när det gäller att få in pengar. Vi har till och med stödmedlemmar, man kan vara stödmedlem hos oss om man vill. Vi försöker på alla sätt att få in så mycket som möjligt själva.”⁷³

”Vi får bidrag som sagt men det täcker inte på långa vägar upp de utgifter vi har.”⁷⁴

⁷¹ Intervju med representant för Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2012-12-02

⁷² Intervju med representant för Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2012-12-02

⁷³ Intervju med representant för Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2012-12-02

⁷⁴ Intervju med representant för Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2012-12-02

Genom att säkra finansiering säkras Länkarna också sina stödjande verksamheter och de kan göra det som de önskar göra i samhället vilket är att hjälpa utsatta medborgare som är i behov av hjälp. En av strategierna Länkarna har för att finansiera sina stödjande verksamheter är med föreningsbidrag från kommunen. Länkarna behöver redovisa att de bedriver stödverksamheter till missbrukare för att ta del av föreningsbidraget. Det tyder på att Länkarna är lyhörda inför sin omgivning utifrån de krav kommunen har vilket Pfeffer & Salancik menar att organisationer måste göra för att kunna ta del av externa organisationers resurser från omgivningen. De har därtill fokus på att få in finansiering från annat håll eftersom föreningsbidraget från kommunen inte räcker till för att bedriva den verksamhet som de bedriver.

5.4 Verdandi Fyrstad

5.4.1 Respondent och dokument om relationen med kommunen

Jag träffade respondenten på respondentens kontor i Trollhättan där intervjun genomfördes under cirka 45 minuter. På frågor gällande Verdandis relation till kommunen blev svaret från respondenten följande.

”Vår relation till kommunen är väldigt god. Kommunen frågade om vi kunde hjälpas åt driva ett boende givetvis emot ersättning då. Då drog de andra frivilliga organisationerna sig tillbaka. Till slut sa enhetschefen på socialen att är det okej att vi bara pratar med Verdandi om det här och de tyckte de andra organisationerna var okej. Efter det så blev det en upphandling så vi kom igång i april 2006. Det som var sagt att det skulle vara 5 stugor slutade med att det blev 10.”⁷⁵

Verdandi har en nära relation till kommunen. När det kommer till stödverksamheter för alkohol och narkotikamissbrukare gäller en avtalsrelation, som ingås mellan två parter som skall följas av parterna som sluter avtalet. I detta fall är Verdandi utförare och kommunen är beställare av de stödverksamheter som Verdandi erbjuder. Detta visar att Verdandi är en organisation som är inflyttad i en miljö på så vis som Pfeffer & Salancik menar att organisationer är på grund av att de inte är isolerade från sin omgivning.

⁷⁵ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

När jag granskat de dokument som jag har tagit del av bekräftas bilden av att det råder en avtalsrelation mellan Verdandi och kommunen, när det kommer till stödverksamheterna för missbrukare. Stödverksamheterna till missbrukare finansieras med hjälp av avtal via offentlig upphandling med kommunen.⁷⁶

5.4.2 Respondent och dokument om organisationens självständighet

På frågor som har med Verdandis självständighet att göra fick jag följande svar av respondenten.

”En självständig organisation är en som inte har någon typ av bidrag. Det kan man säga. Vi är egentligen det. Om man jämför med vissa andra organisationer i kommunen, vi har runt 900 medlemmar medan det finns föreningar som har runt 30 medlemmar men som får mer än dubbelt så mycket kommunala bidrag som vi får. Vi skulle inte kunna överleva på bidrag från kommunen.”⁷⁷

För Verdandis del är det viktigt att kunna vara en organisation som inte är beroende av kommunala bidrag för att bevara organisationens självständighet. De hade inte överlevt om de endast fick bidrag från kommunen utan de behöver andra intäkter för att kunna bedriva verksamheten.

När det gäller frågor kring vilka krav kommunen har på Verdandi och vilket inflytande kommunen har på organisationen svarade respondenten följande.

”Det är väldigt hårda krav i de upphandlingar vi har. Det skall exempelvis vara miljöanpassade fordon. Hur maten skall lagas, något halvfabrikat kan vi väl ha men vi skall bereda maten på plats på kvällen innan det kommer några gubbar. Så det luktar mat om man säger så. Sedan finns det krav på att vi ska använda miljöklassade rengöringsmedel och bilarna som jag sa skall vara miljöklassade. Det är ganska mycket skallkrav ifrån kommunen i upphandlingar.”⁷⁸

”Men de har inga krav på att vi inte får ha vår ideologi eller vår idé på hur vi bedriver vår verksamhet när det gäller stödverksamheterna till utsatta.”⁷⁹

⁷⁶ Verdandi Fyrstad verksamhetsberättelse 2013

⁷⁷ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

⁷⁸ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

⁷⁹ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

”Inflytande har de egentligen ingenting. Jag skulle vilja vända på det och säga Trollhättans stad är väldigt bra. De gör inga som helst sociala insatser eller några projekt utan att tillfråga oss vad vi tycker och man tar dessutom hänsyn till vad vi tycker. Så relationen med kommunen är väldigt bra.”⁸⁰

När det kommer till den del som är en avtalsrelation får kommunen inflytande i Verdandis organisation när Verdandi själva tillåter det genom att ingå ett ömsesidigt avtal med kommunen. Det är inte bara Verdandi som skall respektera ett avtal utan även kommunen eftersom de också är en part.

Efter att tittat närmare på de dokument jag använt mig av stärks bilden av att kommunen har inflytande när det gäller den avtalsfinansierade delen. Verdandis intäkter för verksamheten 2013 var på 2 522 709 kronor. Av dessa kommer 1 161 358 kronor från sålda tjänster till Trollhättans kommun och Lilla Edets kommun. De får dessutom ett föreningsbidrag på 15 000 kronor av Vänersborgs kommun. Tillsammans blir detta 47 procent av intäkterna.⁸¹

Pfeffer & Salancik menar att ett sätt att bedöma en organisations sårbarhet inför omgivningen och omgivningens inflytande är att titta på inputsidan och dess relativa storlek. Då det är 47 procent, nästan hälften av Verdandis intäkter som kommer från kommunens sida för att finansiera delar av organisationens verksamheter och då framförallt stödverksamheter till missbrukare eftersom de tillhör den upphandlade delen är det rimligt att kommunen kan ha inflytande över organisationen. Det är därför en avgörande resurs för organisationen om de skall klara av att driva sina stödjande verksamheter till missbrukare.

5.4.3 Respondenten om ekonomiskt stöd från kommunen

På frågor angående det ekonomiska stödet från kommunen och vilka konsekvenser det medför organisationer blev svaret följande från respondenten.

”Då hade vi fått lägga ner den delen av verksamheten. Men vi har flera ben att stå på så organisationen hade klarat sig.”⁸²

⁸⁰ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

⁸¹ Verdandi Fyrstad verksamhetsberättelse 2013:5

⁸² Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

”Då får man gå ner på en nivå där man är en medlemsförening och att man har kvar en föreningslokal och sådant.”⁸³

Konsekvenserna blir stora för organisationen om det ekonomiska stödet från kommunerna som finansierar Verdandis stödjande verksamheter till missbrukare skulle utgå.

Organisationen hade varit tvungen att lägga ner den delen av verksamheter som finansieras med avtal mellan Verdandi och kommunen. Det här tyder på att Verdandi är beroende av resurser från sin omgivning på det sättet som Pfeffer & Salancik menar att organisationer är eftersom Verdandi inte själva har kontroll över alla resurser som behövs för att bedriva stödverksamheter till missbrukare. Å andra sida hade Verdandi överlevt som organisation vilket enligt teorin är oväntat eftersom det ekonomiska stödet från kommunen är betydelsefullt.

5.4.4 Respondent om strategier, hur de skaffar sig externa resurser för verksamheten

Verdandi är medveten om att de behöver ekonomiska resurser för att bedriva de verksamheter som organisationen bedriver när det kommer till stödverksamheter för alkohol och narkotika missbrukare. Respondenten svarade enligt följande på frågor om hur deras finansieringsstrategi för organisationen ser ut.

”Kan man självfinansiera organisationen kan man göra ett större jobb för utsatta människor. För det är så att allt kostar idag.”⁸⁴

”Det är helt enkelt som för vilket företag som helst. Fler ben man har att stå på så gör det inte så mycket om något går dåligt för då tar man igen det man förlorar på ett annat. Det är väldigt viktigt. Exempelvis går flyttet dåligt kanske städet eller affärerna går bra.”⁸⁵

”Det största är upphandlingar som vi håller på med, med kommunen där vi har härbärge och kaffestuga.”⁸⁶

Genom att säkra finansiering säkras Verdandi också sina stödjande verksamheter och de kan göra det som de önskar göra i samhället, vilket är att hjälpa utsatta medborgare som är i behov

⁸³ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

⁸⁴ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

⁸⁵ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

⁸⁶ Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2012-12-11

av hjälp. En av strategierna Verdandi har för att finansiera sina stödjande verksamheter är med avtal med kommunen. Detta leder till att de säkrar den nödvändiga finansieringen men på bekostnad av att kommunen får inflytande över organisationen. Då de arbetar aktivt med att komma överens med kommunen gällande avtalsförhandlingen är Verdandi också lyhörda inför de krav som kommunen ställer i förhandlingssituationen. Vilket Pfeffer & Salancik menar att organisationer måste vara för att de skall kunna ta del av externa organisationers resurser från omgivningen. De har därtill fokus på att få in finansiering från annat håll genom deras sociala företag.

6. Diskussion

I följande kapitel kommer jag att redogöra svaret på de frågor som jag ville besvara i den här studien och vad som kan tänkas vara framtida forskningsområden.

Vad har jag nu kommit fram till efter det att jag har genomfört denna studie som väcktes av ett intresse när jag var ute och promenerade på gator och torg i Göteborg där jag fick frågan om att vara med och bidra med ekonomiskt stöd. Syftet med studien var att öka förståelsen gällande relationen mellan ideella organisationer och kommunen, genom att beskriva och analysera hur de ideella organisationerna inom den sociala sektorns beroendeförhållande kan ta sig i uttryck gentemot kommunen med hjälp av resursberoendeteori. Där jag sedan ställde två frågor som jag skulle besvara. Frågorna jag ställde i studien var följande.

Hur upplever representanterna från de ideella organisationerna kommunens ekonomiska stöd i relation till deras självständighet?

Vilka konsekvenser medför uteblivit ekonomiskt stöd från kommunen till de ideella organisationerna?

Frälsningsarmén, Stadsmissionen och Verdandi som ingår avtal med kommunen via offentlig upphandling för att finansiera sina stödverksamheter till missbrukare, upplever inga påtagliga problem med att kommunen får ett inflytande i deras organisations verksamhet. De ideella organisationerna har alltid möjligheten att avstå från avtal, det är inte tvingade att ingå avtal med kommunen. Om kraven skulle motsäga deras tro eller ideologi så skulle de ideella organisationerna avstå med att ingå avtal med kommunen, vilket tyder på att deras självständighet bevaras. När det gäller Länkarna som inte har ingått avtal med kommunen

tycks kraven vara mer eller mindre obefintliga, kommunen vill endast att organisationen redovisar att de bedriver verksamhet för missbrukare så att de kan ta del av kommunens föreningsbidrag.

När det gäller den andra frågan visar studien att det skulle få långtgående konsekvenser för samtliga fyra organisationer oavsett om de är stora eller små och oavsett om de finansierar sina stödverksamheter genom avtal eller med föreningsbidrag. Frälsningsarmén, Stadsmissionen och Verdandi som finansierar sina stödverksamheter via avtal med kommunen hade fått lägga ner eller dra ner på stödverksamheter eftersom de inte skulle ha möjlighet att finansiera dem med andra medel. Länkarna hade också fått problem då deras anställda hade fått sluta och delar av deras lokaler hade fått sägas upp. Något som skall framhållas är att samtliga ideella organisationer i studien hade överlevt som enskilda organisationer men då med betydligt mindre verksamheter riktade till missbrukare.

6.1 Förslag till framtida forskning

Intressant för framtida forskning är att studera de strukturer och normer som finns på området relationen mellan ideella organisationer, inom den sociala sektorn och stat eller kommun. De tycks föreligga konsensus snarare än konflikt på området om man tittar på framväxten av ideella organisationer inom den sociala sektorn. Detta kan ha påverkat den bild som representanterna visar, att det inte föreligger några problem gällande samverkan med kommunerna. Ett annat intressant forskningsområde är att studera hur beroende kommunerna är av de ideella organisationerna inom den sociala sektorn. För att avsluta denna studie skall jag citera en av respondenterna som har deltagit i studien, citatet antyder att kommunen kan vara beroende av ideella organisationer.

”Kommunen har fattat värdet i de frivilligorganisationer som finns så det var faktiskt kommunen som kom på idén att vi skulle samarbeta lite mer. Det var kommunen själva som tyckte det.”

Referenser

Artiklar och rapporter

Bob Johnson (1995) *Resource Dependence Theory: A Political Economy Model of Organizations*. US: Educational Resources Information Center (eric)

Filip Wijkström & Tommy Lundström (1995) *Från röst till service*. Stockholm: Sköndalsinstitutet

Lars-Erik Olosson (1998) *Givande och tagande*. Stockholm: Sköndalsinstitutet

Regeringen (2009) *En politik för det civila samhället*. Prop.2009/10:55. Stockholm: Regeringen

Sveriges kommuner & Landsting (2009) *Civilsamhället som utvecklingskraft*. Stockholm: 08 Tryck AB

Werner Nienhüser (2008) *Resource dependence theory: How well does it explain behavior of organizations?* DE: Rainer Hampp Verlag

Åke Bergmark (1994) *Från bidrag till ersättning*. Stockholm: Sköndalsinstitutet

Litteratur

Allan Bryman (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Filip Wijkström & Tommy Lundström (2002) *Den ideella sektorn*. Stockholm: Sober Förlag

Jeffrey Pfeffer & Gerald R. Salancik (2003) *The External Control of Organizations – A Resource Dependence Perspective*. Stanford California: Stanford University Press

Göran Ahrne (1994) *Social Organizations: Interaction inside, outside and between Organizations*. London: Sage

Staffan Johansson (2001) *Självständiga rörelser eller kommunala underleverantörer. Ideella organisationers roll i välfärdssystemet*. Göteborg: CEFOS

Steinar Kvale & Svend Brinkmann (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Intervjuer

Intervju med respondent för Göteborgs Kyrkliga Stadsmission 2014-11-26

Intervju med respondent för Frälsningsarmén 2014-11-28

Intervju med respondent för Det Fria Sällskapet Länkarna Göteborg 2014-12-02

Intervju med respondent för Verdandi Fyrstad 2014-12-11

Bilaga 1. Intervjuguide ideella organisationer inom den sociala sektorn.

1. Berätta kort om er organisation?
 - Vilka är ni, vad gör ni och hur ser era stödande verksamheter ut kring alkohol – och narkotikamissbrukare?
 - Har ni andra verksamheter i er organisation utöver stödverksamheter till alkohol – och narkotikamissbrukare?
2. Hur skulle er organisation definiera en ideell/idéburen organisation?
3. Hur skulle er organisation definiera en självständig organisation?
4. Berätta om er relation till kommunen?
5. Vilka krav har kommunen på er organisation och er verksamhet?
6. Vilket inflytande har kommunen på er organisation och er verksamhet?
7. Vilka skillnader finns mellan er organisation och kommunen?
8. Vad orsakar beroendeförhållandet mellan er organisation och kommunen?
9. Vad orsakar kommunens beroendeförhållande till er organisation och er verksamhet?
10. Hur finansierar ni er organisation och er verksamhet?
11. Berätta vilka resurser som är viktiga för er organisation och er verksamhet?
12. Vilken är den viktigaste resursen för er organisation och er verksamhet?
13. Vilka styrkor och svagheter finns i finansieringen av er organisation och er verksamhet?
14. Vad skulle hända om kommunens bidrag/ersättning drogs in?
15. När skulle er organisation välja att avstå bidrag/ersättning från kommunen?
16. Vilka skillnader i ert arbete i er organisation och er verksamhet skulle uppstå om kommunens bidrag/ersättning skulle försvinna?
17. Berätta varför det är viktigt att finansiera er organisation och er verksamhet på mer än endast bidrag/ersättning från kommunen?
18. Vilket är det bästa sättet att finansiera er organisation och er verksamhet på?
19. Vilken betydelse har det för er organisation att ni har fler än en verksamhet som genererar inkomster?
20. Varför är ekonomiska resurser viktiga för er organisation och verksamhet?
21. Hur upplever er organisation den osäkerhet som finns i en politiskt styrd organisation som kommunen?
22. Varför är det viktigt att vara en legitim organisation gentemot er omgivning?